

Justitiedepartementet
Ju2021/03785

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ SOU 2021:88 ”ETT FÖRBÄTTRAT SYSTEM MOT ARBETSKRAFTSEXPLOATERING M.M.”

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar majoriteten av utredningens förslag och delar utredningens bedömning att förslagen kommer att innebära en stärkt ställning för arbetskraftsinvandrare på den svenska arbetsmarknaden, samt motverka missbruk och utnyttjande av utländsk arbetskraft.

Jämställdhetsmyndigheten framför synpunkter på förslagen gällande information och hjälp till arbetskraftsinvandrare, krav på den bostad som tillhandahålls av arbetsgivaren, samt införandet av ett nytt brott om exploatering av utländsk arbetskraft.

Inledande synpunkter

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att på nationell nivå samordna arbetet mot prostitution och människohandel för alla ändamål. Myndigheten deltar också i det myndighetsgemensamma metodutvecklingsarbetet mot arbetskraftskriminalitet som leds av Arbetsmiljöverket.

Jämställdhetsmyndigheten har anmodats att yttra sig över ovanstående utredning. Yttrandet är avgränsat till de frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Utöver de synpunkter som lämnas nedan tillstyrker Jämställdhetsmyndigheten utredningens förslag.

Synpunkter enligt utredningens disposition

5 Åtgärder för att motverka att systemet för arbetskraftsinvandring missbrukas

5.3.3 Information och hjälp till arbetskraftsinvandrare

Jämställdhetsmyndigheten vill påtala vikten av att myndigheter samverkar för att garantera att informationen till arbetskraftsinvandrare blir korrekt och samstämmig. Det är t.ex. viktigt att Migrationsverket samverkar med Jämställdhetsmyndigheten, i egenskap av nationell samordnare mot människohandel, i framtagandet av information till arbetstagare som beviljas arbetstillstånd för att säkerställa ett brottsofferperspektiv. För att berörda myndigheters information ska nå målgruppen bör strategier tas fram för att sprida informationen.

Jämställdhetsmyndigheten har under 2021 initierat ett projekt för att ta fram information riktad till utländska arbetstagare om riskerna för människohandel och människoexploatering, rätten till skydd och stödprocesser, samt var hen kan vända sig med frågor och tips. Projektet genomförs i samarbete med Östersjöstaternas råd och förväntas pågå under hela 2022.

Jämställdhetsmyndigheten anser att det är mycket angeläget att etablera en central kontaktväg för potentiellt utsatta arbetskraftsinvandrare att få information, rådgivning och stöd, samt att det finns en väl fungerande tipsfunktion dit den som vill tipsa om missförhållanden kan vända sig. Jämställdhetsmyndigheten vill därför betona vikten av att frågan utreds vidare.

5.3.6 Vissa krav på en bostad som tillhandahålls av arbetsgivaren

Jämställdhetsmyndigheten ställer sig positiv till förslaget om vissa krav på en bostad som tillhandahålls av arbetsgivaren. Jämställdhetsmyndigheten vill även lyfta den utsatta situation som kvinnor och minderåriga kan befinna sig i. Krav bör ställas på arbetsgivaren för att säkerställa deras trygghet i boenden som tillhandahålls av arbetsgivaren.

6 Skärpta straff för arbetsgivare och skadestånd till arbetstagare m.m.

6.3.2 Ett nytt brott, exploatering av utländsk arbetskraft, ska införas

Jämställdhetsmyndigheten delar den problembild som utredningen beskriver och välkomnar utredningens ambition att föreslå åtgärder för att minska brottsligheten. Samtidigt finns en rad risker med införandet av det nya brottet som inte uppväger dess fördelar.

Det är idag problematiskt att få anmälningar om misstänkt människohandel och människoexploatering leder till åtal och i förlängningen fällande domar. Svårigheterna beror på en kombination av bevissvårigheter, problem att få brottsoffer att medverka i rättsprocessen, samt avsaknad av vägledande domstolspraxis gällande människoexploatering. En rapport¹ från Östersjöstaternas råd, som finansierades av Jämställdhetsmyndigheten, konstaterar även att tillämpningen av rekvisiten avseende människohandel i domstolar har varit mer restriktiv än vad lagstiftaren avsåg. En risk med att införa en ny straffbestämmelse är att ännu färre fall av människohandel eller människoexploatering utreds och lagförs, eftersom brott på grund av utredningssvårigheter istället kommer att utredas som exploatering av utländsk arbetskraft. Personer som utsatts för människohandel och människoexploatering får därmed inte sina rättigheter tillgodosedda.

En rad rättigheter kopplas till statusen som potentiellt offer för människohandel. Dessa rättigheter innefattar till exempel tillgång till viss sjukvård, juridiskt stöd och materiellt bistånd. Bland dessa rättigheter finns även en så kallad betänketid som ger den potentiellt brottsutsatta rätt att stanna i landet i 30 dagar för att kunna ta ett informerat beslut om hen vill samarbeta med rättsväsendet i en eventuell brottsutredning. Utredningen har

---

¹ Johansson, M (2020), Människohandel och människoexploatering, sid. 30-31. Rapporten hittas via: [Labour-exploitation-criminal-cases-overview.pdf \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#).

inte utrett om målsägande i det nya brottet bör ges rätt till motsvarande rättigheter.

Utredningen anger att ett av huvudskälen för att instifta det nya brottet är utredningssvårigheter avseende brotten människohandel och människoexploatering. Jämställdhetsmyndigheten anser det finns en rad åtgärder som bör övervägas innan ett nytt brott införs. Dessa åtgärder bör ta sikte på att öka myndigheternas förmåga att identifiera och bygga förtroende hos den utsatta målgruppen, samt tillgodose att rättsväsendet har tillräcklig kompetens och resurser för att kunna utreda människohandels- och människoexploateringsbrott med större framgång. Det finns även behov av att invänta utvecklingen av vägledande praxis avseende brottet människoexploatering.

En åtgärd som bör prioriteras är införande av krav på att de poliser som medverkar vid arbetsplatsinspektioner har särskild kompetens angående människohandel. I dagsläget ligger stort fokus på att tillämpa utlänningslagen och potentiellt brottsutsatta arbetstagare utvisas från landet utan att deras rättigheter tillgodosetts eller att tillräcklig tid och resurser avsätts för att utreda om människohandel eller människoexploatering förelåg i det enskilda fallet.

Om ett nytt brott om utnyttjande av arbetskraft ska införas ifrågasätter Jämställdhetsmyndigheten att endast utländsk arbetskraft omfattas av bestämmelsen. Även om utländska arbetare är den grupp som i störst utsträckning utsätts för arbetskraftsexploatering utesluter det inte att svenska medborgare också kan exploateras. Det kan till exempel röra sig om personer som är i beroendeställning eller en utsatt situation på grund av funktionsvariation, ekonomiska omständigheter eller annan utsatthet. Kränkningen för offret kan vara lika straffvärd om den drabbar en svensk medborgare som om den drabbar en utländsk medborgare. Föreslagen reglering skulle kunna leda till att en arbetsgivare döms för att ha utnyttjat några av sina arbetstagare men inte andra när omständigheterna för de utnyttjade är desamma.

För Jämställdhetsmyndigheten

.....

Lena Ag, Generaldirektör

.....

Paulina Bolton, Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschefen Berit Jernberg, enhetschefen Frida Johansson, och chefsjuristen Anna Tingbäck deltagit.